

PORUKA PAPE FRANJE
ZA 53. SVJETSKI DAN SREDSTAVA
DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

2019.

**„'Udovi smo jedni drugima' (Ef 4, 25).
Od *social network communities* do ljudskih zajednica“**

Draga braćo i sestre!

Otkako je internet prvi put postao dostupan, Crkva je redovito nastojala promicati njegovo korištenje u službi susreta između osoba i solidarnosti među svima. Ovom *porukom* želim vas još jednom pozvati da razmišljate o temelju i važnosti činjenice da smo *bića-u-odnosu* i da ponovno otkrijete, u velikom nizu izazova koje pred nas stavlja današnje komunikacijsko okruženje, želju ljudske osobe koja ne žele biti odijeljena od drugih i sama.

Metafore “mreže” i “zajednice”

Današnje medijsko okruženje ima toliku moć prožimanja da se više ne može odijeliti od sfere svakodnevnog života. Internet je resurs našeg vremena. To je izvor znanjâ i odnosâ koji su nekoć bili nezamislivi. Međutim, u smislu dubokih promjena koje je tehnološki napredak donio procesu proizvodnje, distribucije i korištenja sadržaja, mnogi stručnjaci ističu također opasnosti na koje se

nailazi u traženju i dijeljenju autentičnih informacija na globalnoj razini. Ako internet predstavlja izvanrednu mogućnost pristupa znanju, također se pokazalo da je to jedno od područja koje je najviše izloženo dezinformacijama i svjesnom i ciljanom iskrivljavanju činjenica i međuljudskih odnosa, što često poprima oblik diskreditacije.

Moramo prepoznati da društvene mreže dok nam, s jedne strane, pomažu bolje se povezati, iznova uspostaviti prekinute kontakte i jedni drugima pomagati, s druge strane ih se koristi za manipuliranje osobnim podacima, koje ima za cilj stjecanje političkih ili ekonomskih koristi, bez dužnog poštivanje osobe i njezinih prava. Statistike pokazuju da je svaka četvrta mlada osoba žrtvom internetskog zlostavljanja (*cyberbullying*) [1].

U ovom složenom scenariju moglo bi biti korisno ponovno razmisliti o metafori *mreže* koja je bila ishodištem interneta, kako bi se ponovno otkrilo njezin pozitivan potencijal. Slika mreže poziva nas da razmišljamo o mnogostrukosti linija i sjecišta koja osiguravaju njezinu stabilnost u odsutnosti središta, strukture hijerarhijskog tipa, organizacije vertikalnog tipa. Mreža funkcionira zahvaljujući sudioništvu svih njezinih elemenata.

S antropološke točke gledišta, metafora mreže doziva u pamet drugu sliku bremenitu značenjem: sliku *zajednice*. Zajednica je to snažnija što je povezanija i čvršća, ako je nadahnutu osjećajima povjerenja i teži zajedničkim ciljevima. Kao mreža solidarnosti, zajednica zahtijeva uzajamno slušanje i dijalog, utemeljen na odgovornom korištenju jezika.

Svima je očito da u današnjim prilikama zajednica na društvenoj mreži (*social network community*) nije sama po sebi sinonim istinske zajednice. U najboljem slučaju te *virtualne zajednice* mogu očitovati povezanost i solidarnost, ali ih često čine tek skupine pojedinaca čije međusobno poznanstvo je vezano uz neki interes ili zanimanje za određenu temu, dok među njima samima vlada slaba povezanost. Osim toga na društvenim se mrežama identitet prečesto temelji na suprotstavljanju drugome, onome koji je izvan skupine: pojedinci sebe definiraju polazeći od onoga što nas razdvaja, a ne od onoga što nas ujedinjuje, stvarajući prostor za sumnje i izražavanje svih vrsta predrasuda (etničkih, seksualnih, vjerskih i drugih). Ta tendencija daje krila skupinama koje isključuju heterogenost, koje jačaju također u digitalnom okruženju neobuzdani

individualizam i koje, na kraju, katkad raspiruju spirale mržnje. Ono što bi trebalo predstavljati prozor u svijet postaje tako izlog gdje se izlaže vlastitu narcisoidnost.

Internet pruža priliku za promicanje susreta s drugima, ali također može, poput neke mreže koja zarobljava, povećati našu samoizolaciju. Mladi su najviše izloženi iluziji da ih društvene mreže mogu potpuno zadovoljiti na planu odnosa. To ide tako daleko da se javlja opasan fenomen gdje mladi postaju “društveni pustinjaci” kojima prijete opasnost da se potpuno otuđe od društva. Ova dramatična situacija pokazuje ozbiljnu pukotinu u relacijskoj strukturi društva, koju nipošto ne možemo ignorirati.

Ta raznolika i podmukla stvarnost pokreće razna etička, društvena, pravna, politička i ekonomska pitanja i traži također od Crkve odgovore. Dok vlade traže načine kako pravno regulirati internet kako bi se očuvalo izvornu viziju slobodne, otvorene i sigurne mreže, svi mi imamo mogućnost i odgovornost poticati njegovu pozitivnu primjenu.

Sasvim je jasno da nije dovoljno umnožiti veze kako bi ujedno poraslo također međusobno razumijevanje. Kako, dakle, možemo pronaći naš istinski zajednički identitet, svjesni odgovornosti koju imamo jedni prema drugima na internetu?

“Udovi smo jedni drugima”

Mogući odgovor može se izvući iz treće metafore: slike *tijela i udova*, koju sveti Pavao koristi da opiše odnos uzajamnosti među ljudima, utemeljen na organizmu koji ih ujedinjuje. »Zato odložite laž i govorite istinu jedan drugomu jer udovi smo jedni drugima« (Ef 4, 25). Biti *udovi jedni drugima* je najdublji razlog kojim Apostol poziva odložiti laž i govoriti istinu: dužnost čuvanja istine proizlazi iz potrebe da ne osporavamo uzajamni odnos zajedništva. Istina se, naime, očituje u zajedništvu, dok je laž egoistično odbijanje da se prizna vlastitu pripadnost tijelu; laž znači odbacivati darovati se drugima, gubeći na taj način jedini put za pronalaženje sebe samoga.

Metafora tijela i udova navodi nas na razmišljanje o našem identitetu, koji se temelji na zajedništvu i drugosti. Kao kršćani svi se prepoznajemo kao udovi jednog tijela čija je glava Krist.

To nam pomaže da ne gledamo osobe kao potencijalne konkurente, nego da čak i u našim neprijateljima vidimo ono ljudsko. Više ne trebamo protivnika da bismo sebe definirali, jer sveobuhvatni pogled kojim nas je naučio Krist vodi nas do toga da otkrivamo drugost na nov način, kao sastavni dio i uvjet odnosa i bliskosti.

Takva sposobnost razumijevanja i komunikacije među ljudima ima svoj temelj u zajedništvu ljubavi među božanskim Osobama. Bog nije Samoća, nego Zajedništvo; on je Ljubav, i stoga komunikacija, jer ljubav uvijek komunicira, štoviše, ona komunicira sebe samu kako bi se susrela s drugim. Da bi komunicirao s nama i da bi nam se priopćio, Bog se prilagođava našem jeziku, uspostavljajući istinski dijalog s čovječanstvom kroz povijest (usp. Drugi vatikanski sabor, dogm. konst. *Dei Verbum*, 2).

Na temelju naše stvorenosti na sliku i priliku Boga koji je zajedništvo i komunikacija samoga sebe, nosimo trajno u našim srcima čežnju za životom u zajedništvu, pripadanju zajednici. »Ništa, naime, nije toliko prirodno našoj naravi kao stupiti u odnos jedni s drugima, imati potrebu jedni za drugima«, kaže sveti Bazilije. [2]

Sadašnje okolnosti pozivaju sve nas da ulažemo u odnose i da na internetu i preko interneta potvrdimo interpersonalni karakter našeg čovječstva. Mi kršćani smo na osobit način pozvani očitovati ono zajedništvo koje obilježava naš identitet kao vjernika. Sama vjera je, naime, odnos, susret; i pod poticajem Božje ljubavi možemo komunicirati, prihvaćati i razumjeti dar drugoga i odgovoriti na njega.

Zajedništvo koje je vidljivo u slici Trojstva upravo je ono što razlikuje osobu od pojedinca. Iz vjere u Boga koji je Trojstvo proizlazi to da trebam druge da bih bio to što jesam. Ja sam doista čovjek, doista osoba, samo ako sam u odnosu s drugima. Zapravo izraz "osoba" označava ljudsko biće kao "lice" koje je okrenuto prema drugom, ima neko dioništvo s drugima. Naš život raste u čovječstvu tako da njegov značaj postaje manje individualan a više osoban; ovaj autentični put očovječenja vodi od *pojedinca* koji percipira drugog kao suparnika do *osobe* koja prepoznaje druge kao suputnike.

Od “like” do “amen”

Slika tijela i udova podsjeća nas da je korištenje *društvene mreže* dopuna stvarnom i opipljivom susretu koji oživljava kroz tijelo, srce, oči, pogled, dah drugoga čovjeka. Ako se internet koristi kao produženje ili očekivanje takvog susreta tada koncept te mreže nije izdao samoga sebe i ostaje dobrobit za zajedništvo. Ako obitelj internet koristi da bi bila više povezana, da bi se potom susrela za stolom i pogledala u oči, tada je to resurs. Ako crkvena zajednica svoje djelovanje koordinira internetom, a zatim zajedno slavi Euharistiju, tada je to resurs. Ako predstavlja priliku da se pobliže upoznam s pričama i iskustvima ljepote ili patnje koji su fizički daleko od mene, kako bi zajedno molili i zajedno tražili dobro kroz ponovno otkrivanje onoga što nas ujedinjuje, tada je to resurs.

Na taj način možemo prijeći s dijagnoze na liječenje: otvaranjem puta za dijalog, susret, za osmjeh, izraze nježnosti... To je mreža koju želimo: mreža koja nije načinjena kako bi hvatala u klopku, nego da bi činila slobodnima, da bi čuvala zajednicu slobodnih osoba. Sama Crkva je mreža satkana od euharistijskoga zajedništva u kojemu se jedinstvo ne temelji na “like”, nego na istini, na “amen” kojim svatko prijanja uz Kristovo Tijelo, prihvaćajući druge.

Iz Vatikana, 24. siječnja 2019., spomen svetog Franje Saleškog.

Franciscus

---

[1] Ne bi li se suzbilo tu pojavu bit će osnovan *Međunarodni opservatoriji o sprječavanju cyberbullyingu* sa sjedištem u Vatikanu.

[2] *Regole ampie*, III, 1: PG 31, 917; usp. Benedikt XVI., *Poruka za 43. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije* (2009).